

Hätäkeskuslaitoksen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunnan
kuulemistilaisuus 31.5.2022

Hätäkeskuslaitoksen johtaja
Taito Vainio

Hätäkeskustoiminta poikkeusoloissa

Hätäkeskuslaitos hoitaa poikkeusoloissa tehtäviään normaaliorganisaatiollaan ja huolehtii toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta erilaisilla teknisillä ja muilla järjestelyillä mahdollisesti lisääntyvien tehtävien tai kriisin äkillisyyden vuoksi.

Hybridivaikuttamisessa Hätäkeskuslaitokseen arvioidaan kohdistuvan suoria uhkia hätäkeskuspalveluiden häiritsemiseksi tai viranomaisten harhauttamiseksi ja epätietoisuuden lisäämiseksi. Lisäksi Hätäkeskuslaitokseen ja sen palveluiden arvioidaan kohdistuvan merkittäviä välillisiä uhkia sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi välttämättömien tieto- ja viestiliikennepalveluiden häirinnän kautta.

Hätäkeskustoiminta olisi perusteltua käsitellä esityksessäkin omana erillisenä toimialanaan.

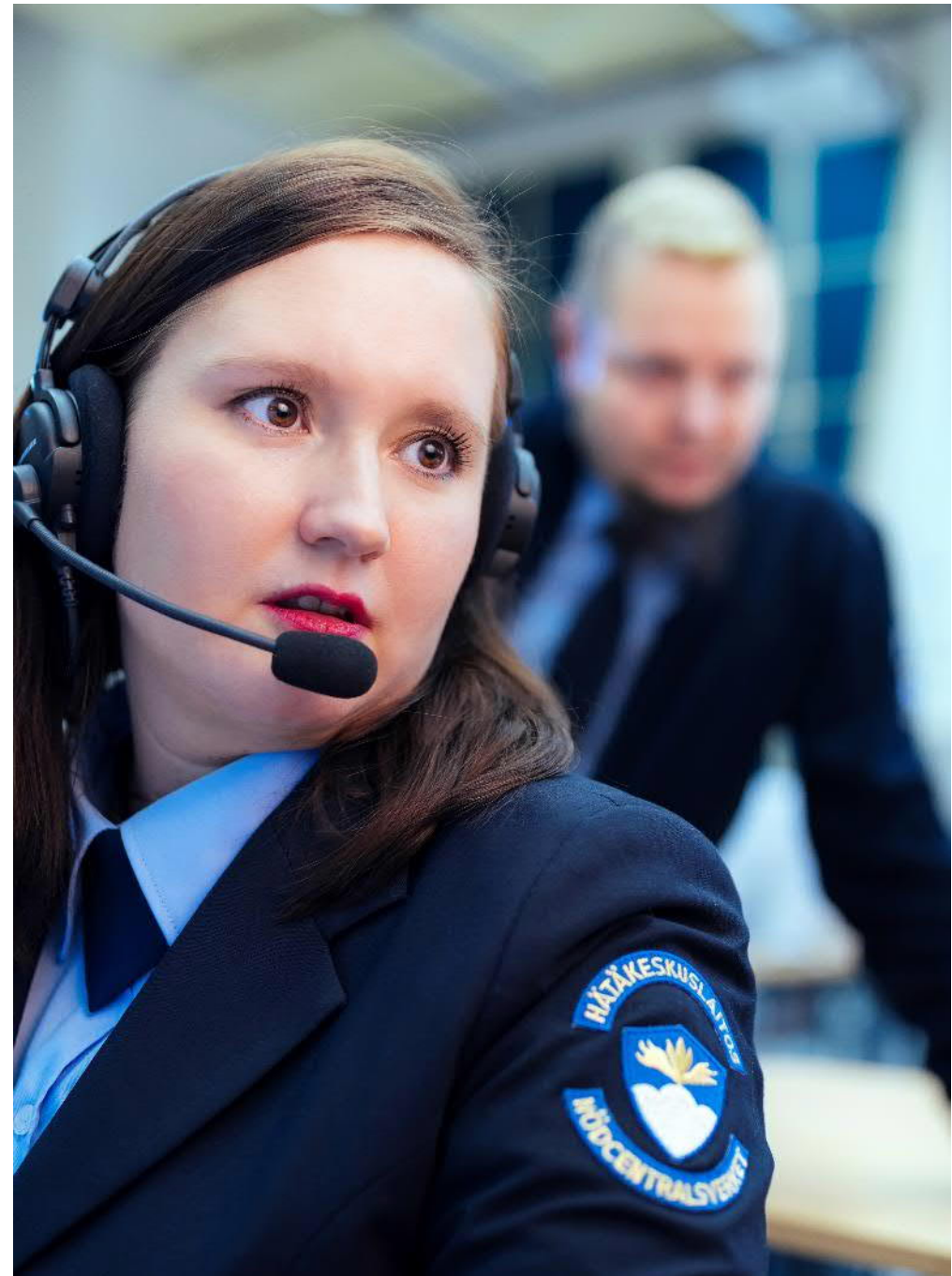
Viranomaisten tilannetietoisuudesta ja tiedonvaihdesta huolehtiminen

- ◆ Hätäkeskuslaitos on monellakin tapaa viranomaisten ja kansalaisten välisen viestinnän solmukohta. Se saa ensi vaiheen tietoa erilaisista yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavista tilanteista ja välittää hälytystehtäviä tai turvallisuustilanteisiin liittyvää tietoa eteenpäin eri vastuuviranomaisille. Hätäkeskuslaitos on keskeisessä roolissa väestön varoittamisessa välittäen eri järjestelmiensä kautta vaaratiedotteita ja muita viranomaistiedotteita kansalaisille.
- ◆ Hätäkeskuslaitokselle voi muodostua erilaisten hätätilanteiden kautta monesti laaja-alaista ja turvallisuusviranomaisten toimialat ylittävää tilannetietoa, joista voidaan saada indikaatiota esimerkiksi hybridivaikuttamisesta. Tilannetietoisuus viranomaisten kesken on välttämätöntä, että voidaan tietoja yhdistäen tunnistaa hybridivaikuttamiseen liittyvät tilanteet.
- ◆ Hätäkeskuslaitos katsoo, että sen lakisääteisten tehtävien hoitamisessa tarvittavan tilannekuvan ylläpitämiseksi ja hybridivaikuttamisen tunnistamiseksi tarvittavat toimivaltuudet on turvattava niin normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissa. Tämä tulee huomioida hätäkeskustoiminnasta annetun lain päivittämisessä, jotta se on linjassa valmiuslain muuttamisen kanssa.

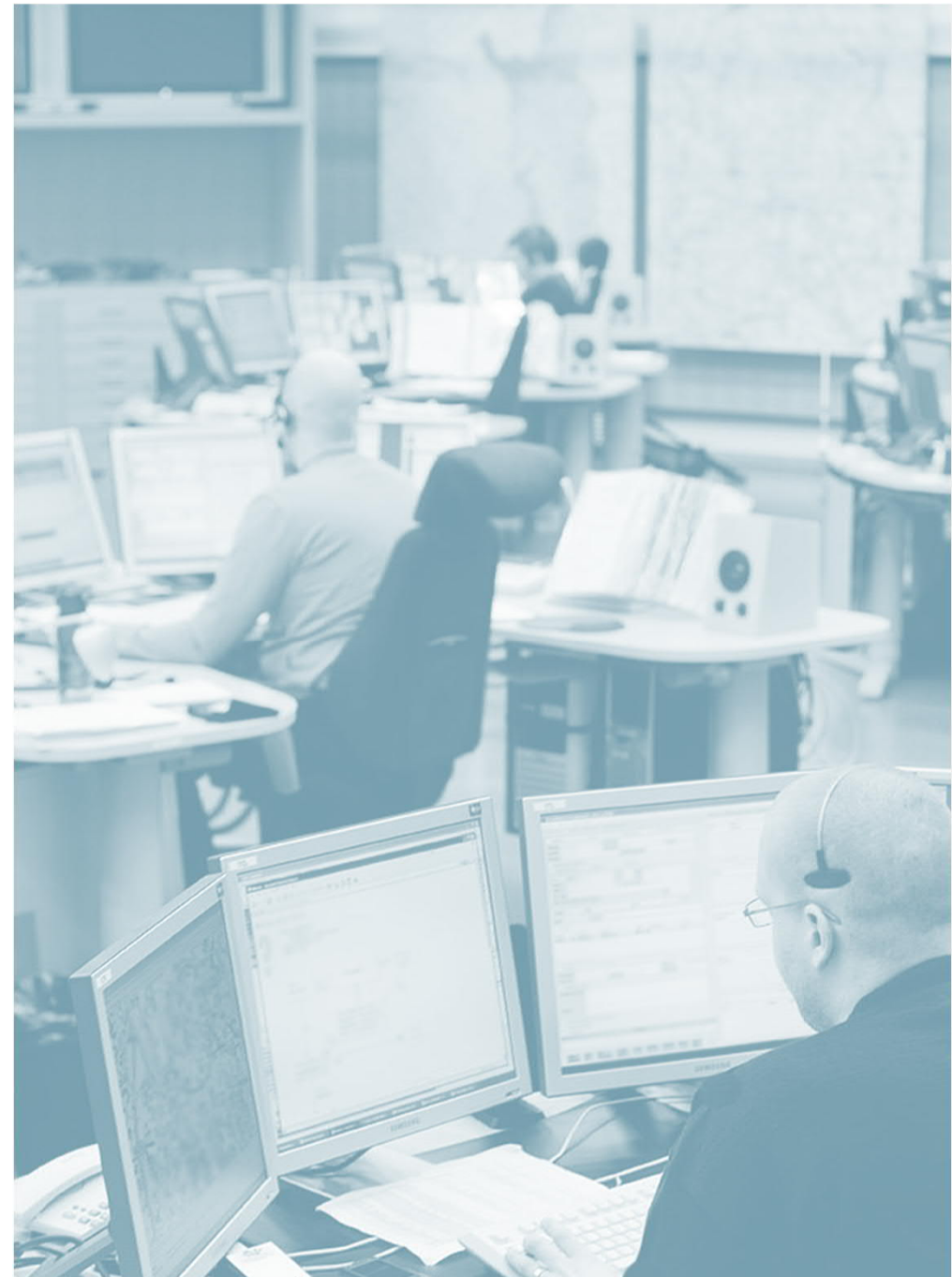
Toimivaltuudet hätäkeskuspalveluihin liittyvään häirintään reagoimiseksi

- ◆ Hätäkeskuspalveluiden häirintä voi liittyä hybridivaikuttamiseen.
- ◆ Hätäkeskuslaitoksella on hätäkeskustoiminnasta annetun lain 13 §:n häirintä- tai väärinkäytöstapauksissa oikeus laitoksen toiminnan ja hätäkeskuspalveluiden turvaamiseksi rajoittaa teknisin menetelmin vastaanotettujen ilmoitusten käsittelyä kohtuulliseksi ajaksi.
- ◆ Nykyisillä Hätäkeskuslaitoksen toimivaltuuksilla kyetään normaalioloissa reagoimaan mahdolliseen häirintään.
- ◆ Hybridivaikuttamiseen mahdollisesti liittyvään massamaiseen palvelunestohyökkäykseen hätänumeroa kohtaan sen sijaan tarvitaan teleoperaattoreiden, Kyberturvallisuuskeskuksen, keskeisten järjestelmätoimittajien sekä tieto- ja viestiliikennepalveluista vastaavien tahon toimenpiteitä.

Hätäkeskustietojärjestelmän merkitys ja tiedonhallintayksikön velvoitteet

- ◆ Kybertoimintaympäristöön liittyvät häiriöt ovat aiempaa tavallisempia, kuten esityksessä todetaan. Hätäkeskuslaitos kohtaa niitä koko ajan.
- ◆ Hätäkeskustietojärjestelmä on yksi yhteiskuntamme turvallisuuden kannalta kriittisimpiä tietojärjestelmäkokonaisuuksia. Järjestelmän kautta on verkotettu kiireellisessä viranomaistoiminnassa tarvittavat keskeiset tahot – Hätäkeskuslaitos, poliisitoimi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi sekä Rajavartiolaitos.
- ◆ Hätäkeskuslaitos huolehtii omassa roolissaan tiedonhallintayksikkönä erilaisiin häiriötilanteisiin liittyvistä toimenpiteistä ja koordinoi teknisiä varautumistoimia järjestelmätoimittajien ja erilaisten palveluntuottajien kesken.
- ◆ Hätäkeskustietojärjestelmä keskeisenä turvallisuusviranomaisten järjestelmänä tulisi huomioida kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin uhkien ja niihin liittyvien toimintaedellytysten arvioinnissa.

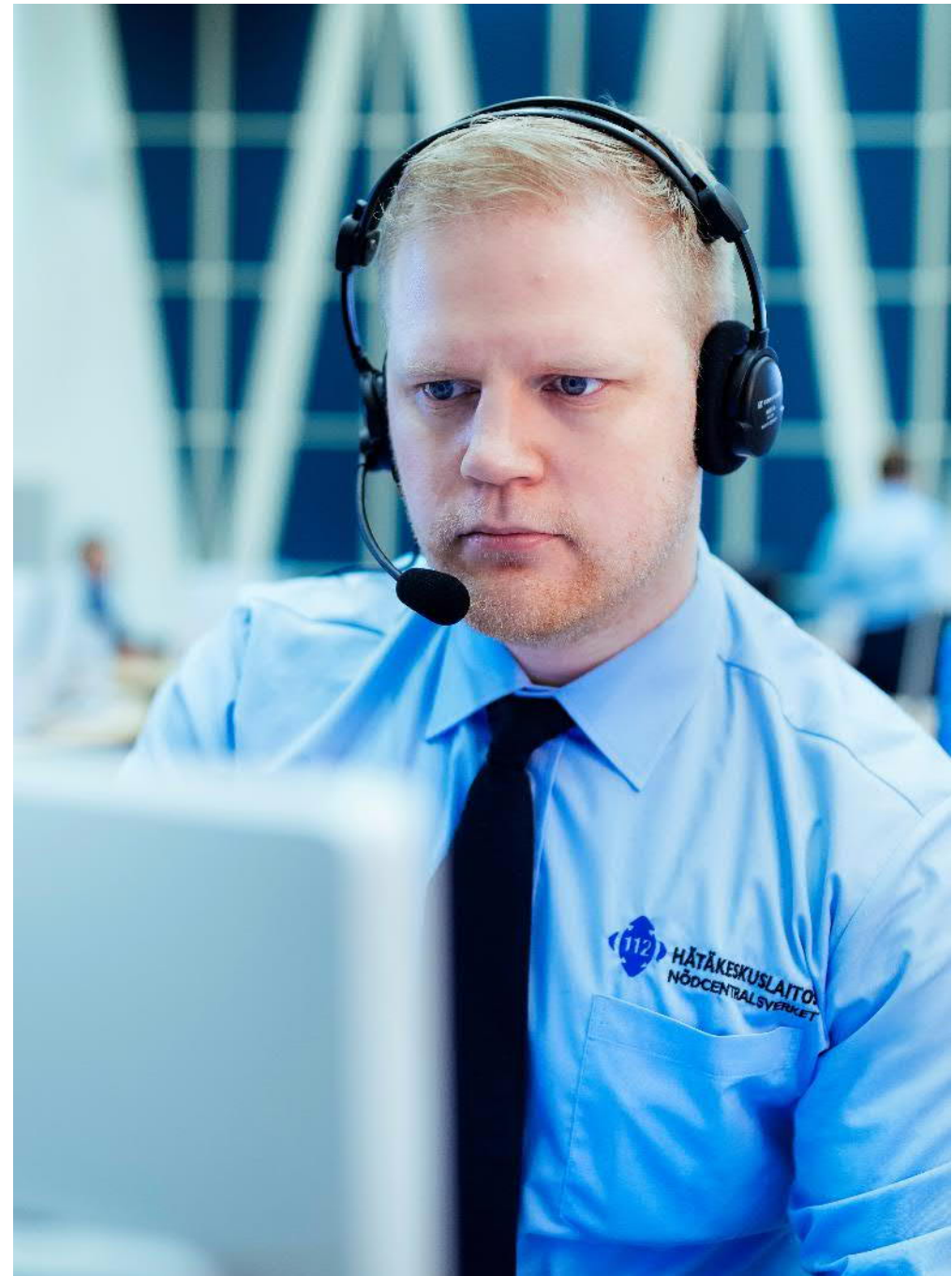
Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ja irtisanomisoikeuden rajoittaminen hätäkeskustoiminnassa

- ◆ Esityksen 63 §:n mukaan myös hätäkeskustoiminnassa palvelussuhteen ehdoista voidaan poiketa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden vuoksi myös 3 §:n 4–6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Esityksen 94 §:n mukaan irtisanomisoikeutta voidaan hätäkeskustoiminnassa rajoittaa vastaavin perustein.
- ◆ Hätäkeskustoimintaan kohdistuva hybridivaikuttaminen voi poikkeuksellisella tavalla lisätä Hätäkeskuslaitoksen tehtävien määrää ja olennaisesti vaarantaa niiden henkilöstöressurssien riittävyyden. Poikkeusoloissa (etenkin sotatilanteessa) hätätilanteiden ja hälytystehtävien määrän voi arvioida kasvavan räjähdysmäisesti. Mahdollisuus tilapäisesti poiketa mm. työaikalain (872/2019) ja vuosilomalain (162/2005) säännöksistä saattaisi tällaisessa tilanteessa osoittautua välttämättömäksi. Samoin irtisanomisoikeuden rajoittaminen voi olla perusteltua väestön turvallisuuden varmistamiseksi.
- ◆ Hätäkeskuslaitos kannattaa esitystä tältä osin.

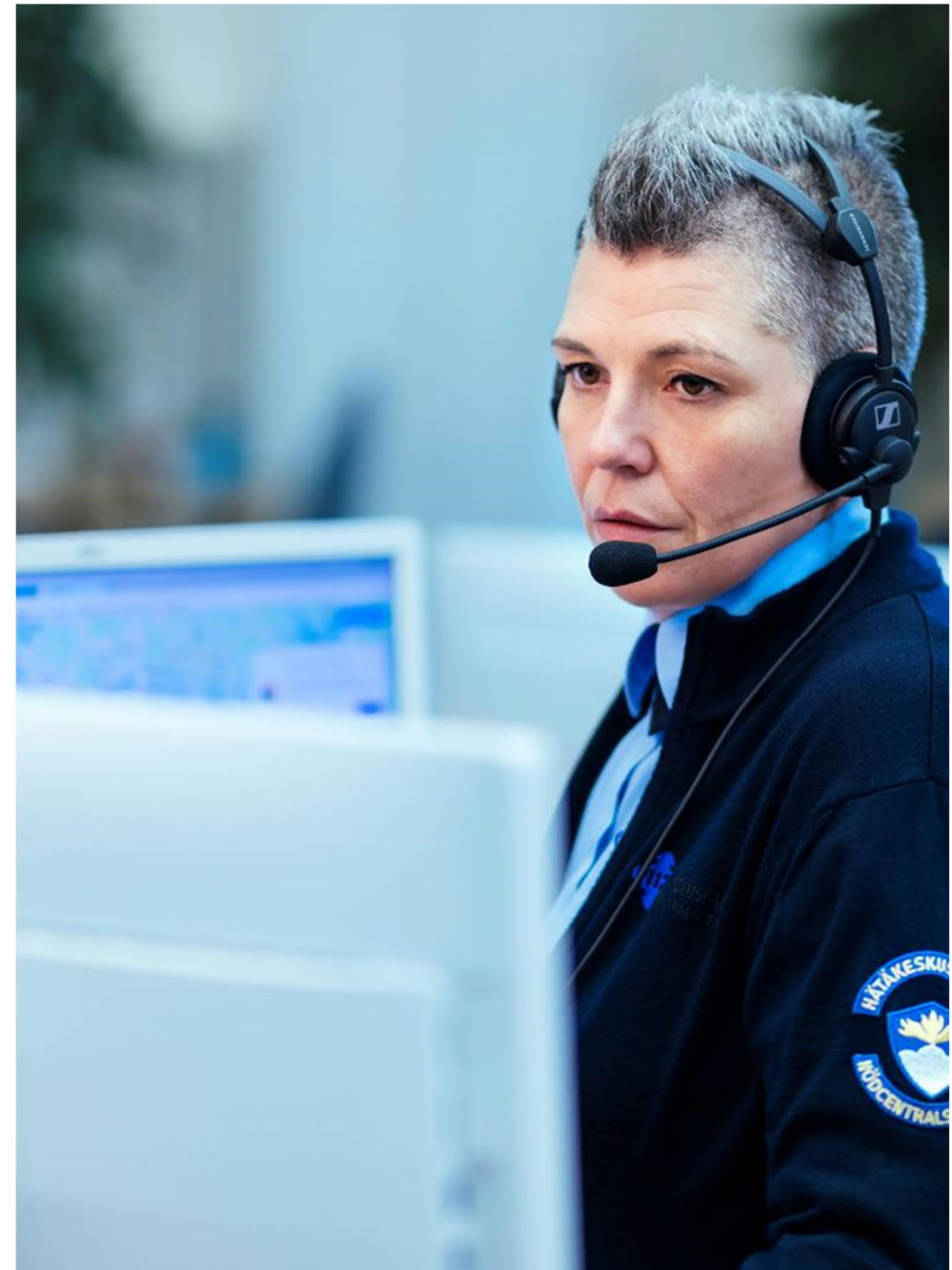
Valtion viraston ja laitoksen sekä henkilöstön siirtäminen

- ◆ Esityksen 104 §:n mukaan hallintotehtävien hoitamiseksi 3 §:n 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa valtioneuvosto voi päättää alaisensa viraston, laitoksen tai valtion liikelaitoksen siirtämisestä tilapäisesti toiselle paikkakunnalle. Esityksen 104 §:n mukaan sen estämättä, mitä valtion virkamieslaissa säädetään, ministeriö voi 3 §:n 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa päätöksellään velvoittaa valtion palveluksessa olevan henkilön siirtymään hoitamaan tilapäisesti toista virkaa tai tehtävää.
- ◆ Hätäkeskuslaitos toimii jo normaalioloissa verkottuneesti ja siten sen toiminta ei ole merkittävästi paikkakuntariippuvainen. Henkilöstöä tulisi kuitenkin voida poikkeusoloissa viraston päätöksellä velvoittaa siirtymään hoitamaan tehtävänsä tilapäisesti toiselle paikkakunnalle.

Väestönsuojeluvollisuus

- ◆ Esityksen 114 §:n mukaan poikkeusoloissa jokainen Suomessa asuva, jolla on kotikuntalain mukaan kotikunta Suomessa ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta, on velvollinen suorittamaan mm. hätäkeskustehtäviä.
- ◆ Hallituksen esityksen mukainen henkilöiden määrääminen hätäkeskustehtäviin koskisi Hätäkeskuslaitoksen arvion mukaan lähinnä erilaisia tukitehtäviä, koska mihinkään päivystystehtäviin ei tällaista henkilöstöä voida käyttää. Jotta Hätäkeskuslaitoksen palveluksesta eläköityneitä hätäkeskuspäivystäjiä, joiden ikä on alle 68 vuotta, voitaisiin hyödyntää, tulisi määrääminen olla mahdollista pidempiaikaisesti tarvittava perehdytysaika huomioiden.
- ◆ Hätäkeskuslaitoksella ei ole henkilöreserviä ja kykyä nostaa kapasiteettia tilanteen eskaloituessa muutoin kuin teettämällä nykyisellä henkilöstöllä enemmän työtä valmiuslain sen mahdollistaessa.

Kelpoisuusehdoista poikkeaminen poikkeusoloissa

- ◆ Valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta (5 §) säädetään päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Päivystystehtävää hoitavalta henkilöstöltä vaaditaan hätäkeskuspäivystäjän tutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto taikka poliisin perustutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto. Sisäministeriön työjärjestyksestä annetun asetuksen 48 §:n mukaan pelastusylijohtaja ratkaisee mm. erivapauden myöntämistä asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista Hätäkeskuslaitoksen virkaan.
- ◆ Nopeasti kehittyvissä tilanteissa ei kyetä normaalin koulutuksen kautta tuottamaan tarvittavaa määrää henkilöstöä hätäkeskuspalveluiden turvaamiseksi. Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtäviin tulisi voida poikkeusoloissa lisätä henkilöstöä nopeilla ratkaisuilla kuten poikkeamalla asetuksen mukaisista kelpoisuusehdoista (esimerkiksi hätäkeskuspäivystäjäopiskelijoita koskien) ja Hätäkeskuslaitoksen itsensä antamalla pikakoulutuksella omalle muulle henkilöstölleen.

PELASTUSOPISTO

POLIISI
POLIISIAMMATTIKORKEAKOULU

Kuva: Pelastusopisto

HÄTÄKESKUSLAITOS
NÖDCENTRALSVERKET

Kiitos!

Lisätietoja:

www.112.fi

